

عنوان مقاله:

طبقه بندی شاخص های ارزیابی پایداری آب زیرزمینی در آبخوان های مناطق خشک و نیمه خشک

محل انتشار:

فصلنامه حفاظت منابع آب و خاک، دوره 14، شماره 1 (سال: 1402)

تعداد صفحات اصل مقاله: 18

نویسندگان:

سوسن حایری یزدی - دانشجوی دکترا گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

مریم رباطی - استادیار گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

سعیده سامانی - استادیار عضو هیات علمی دانشگاه موسسه تحقیقات آب وزارت نیرو، پژوهشکده مطالعات و تحقیقات منابع آب.

فریبا زمانی هرگلانی - استادیار گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

خلاصه مقاله:

زمینه و هدف: با توجه به وابستگی روزافزون انسان به آب شیرین به ویژه آب زیرزمینی که مهمترین منبع تامین آب در سرزمین های خشک و نیمه خشک است، مطالعه پایداری وضعیت آبخوان ها امری ناگزیر است. در این راستا از شاخص های ارزیابی استفاده می شود که معمولا مرز مشخصی بین دسته بندی شاخص ها وجود ندارد و در زمینه های مختلفی مانند اقتصاد، اجتماع و محیط زیست با یکدیگر همپوشانی دارند. همچنین معمولا پژوهشگران به تعدادی شاخص که برای مطالعه موردی ایشان قابل اندازه گیری باشد اکتفا می کنند. به دلیل این کمبود، در این مقاله سعی شده است شاخص های متنوعی که برای ارزیابی آب زیرزمینی در آبخوان های مناطق خشک و نیمه خشک جهان استفاده شده است جمع آوری و طبقه بندی گردد. روش پژوهش: این پژوهش مطالعه ای بر مقالات و مطالعات پیشین ایران و جهان در زمینه ارزیابی پایداری آب زیرزمینی بر مبنای شاخص های مختلف بوده است. سیر حرکت و پیشرفت این شاخص ها و دسته بندی آنها در گروه های محیط زیستی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی در قالب این پژوهش تعریف شده است. همچنین شاخص های ترکیبی نیز که برای مباحث زیرمجموعه پایداری تدوین شده اند مانند شاخص فقر آبی در این پژوهش مد نظر قرار گرفته است. شاخص فقر آبی زیرمجموعه معیار رقابت و شاخص اجتماعی معرفی شده است. این شاخص به عنوان زیرمجموعه ای از معیار رقابت آبی مطرح شده است که به ویژه در سرزمین های خشک و نیمه خشک مانند بخشهای قابل توجهی از کشورهای غرب آسیا شاخص مهمی برای سنجش میزان فقر ناشی از کمبود آب مطرح است. به عبارتی این شاخص، آب و فقر را به هم پیوند می دهد. یافته ها: نتایج حاکی از آن است که شاخص های محیط زیستی با سهم ۶۳ درصدی بیشتری تعداد را در بین مقالات داشته اند و شاخص های فیزیکی بیش از نیمی از شاخص های محیط زیستی را شامل می شود. پس از آن شاخص های اقتصادی با ۱۸ درصد، شاخص های اجتماعی با ۱۴ درصد و شاخص های نهادی با ۷ درصد در رتبه های بعدی از لحاظ تعداد قرار دارند که نشاندهنده توجه صاحب نظران به اهمیت محیط زیست و اقتصاد بر پایداری آبخوان ها است. نتایج: اگرچه شاخص های اجتماعی فقط ۱۳ درصد از کل شاخص ها را در بر دارد اما به دلیل اهمیت و وزن بالای آنها نیاز به مطالعه بیشتر دارد همچنین این نوع شاخص ها عمدتا وابستگی به منطقه مورد مطالعه دارند لذا استفاده از این مطالعات جامعه شناسان کمک شایانی به بررسی حقیقی و هدفمند پایداری آبخوان ها خواهد کرد. همچنین با توجه به اینکه ارزیابی پایداری، دیدگاهی بین رشته ای است، انتخاب شاخص های آن نیاز به مبانی نظری قوی دارد لذا کار گروهی با حضور متخصصان مختلف منجر به بالا رفتن کیفیت نتیجه مطالعات خواهد شد. با توجه به اینکه شاخص های نهادی عمدتا نقش پاسخ را در موضوع پایداری آبخوان دارند لذا تدوین شاخص های نهادی در آینده و لحاظ نمودن وزن منطقی برای این شاخص ها در حین ارزیابی پایداری اهمیت به سزایی در بالا بردن کیفیت ارزیابی دارد. شاخص های نهادی عمدتا مرتبط با حکمرانی هستند و با توجه به اینکه رویکرد توسعه یافتگی کاهش تمرکز مدیریت از بالا به پایین است، شا ...

کلمات کلیدی:

شاخص های اجتماعی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2003389>

